

MANON

1

‘Niet het doel, maar de weg ernaartoe is belangrijk.’ Een flard uit een gesprek op de autoradio, een vrouw heeft besloten het roer om te gooien. Ze vertelt over haar voorbereidingen voor wat ze een pelgrimage noemt, naar Santiago de Compostella. En hoe ze zich erop verheugt ook de moeilijke momenten ‘te tackelen.’

Moeilijke momenten? Ik kijk naar Philip, die met één hand de auto bestuurt en zijn andere arm om de hoofdsteen van Susan heeft geslagen. Dan werp ik een blik op mijn ingezakte vader naast me op de achterbank. Moeilijke momenten, daarvoor hoef je niet helemaal naar Spanje. Je kunt ook met je bemoeizuchtige broer, je halfzachte schoonzus en je verwarde vader naar de Achterhoek afreizen om daar de herfstvakantie door te brengen op de laatste plek op aarde waar je zou willen zijn. Philip heeft gezegd dat Ruud ook komt. Sterker nog, het idee om na al die jaren bij elkaar te kruipen in ons verwaarloosde vakantiehuis schijnt zelfs van hem afkomstig te zijn. Het dak van de schuur moet worden gerepareerd, er is een boom omgewaaid.

‘Welke boom?’ vroeg ik, toen Philip me vertelde dat hij onze oudste broer had gesproken. Hij had geen idee. ‘Is het de eik links of die uit zijn krachten gegroeide kerstboom aan de achterkant van de schuur?’

‘Ik weet het niet, Manon. We zullen het wel zien.’

‘Maar heeft Ruud dan niet gezegd...’ Verbaasd had Philip me aangekeken en pas toen realiseerde ik me dat ik schreeuwde. ‘Laat maar,’ mompelde ik, om er nog aan toe te voegen: ‘Wat deed Ruud daar eigenlijk?’

‘Hij moest in de Achterhoek zijn voor een opdracht, en is even langs het huis gereden.’

Ik kijk naar het voorbijschietende landschap, de populieren in het weiland langs de A12. Vierbaans asfalt dat vroeger na elke afslag leger werd en eindigde bij Varsseveld, om daarna via provinciale wegen letterlijk te verzanden in kleine landweggetjes. Als kleuter zat ik de hele reis op de achterbank tussen mijn grote broers in, wachtend op de smalle strook bos, het zwarte water van de leemputten en mijn met hout gelambriseerde slaapkamertje in het zomerhuis.

‘Manon?’

Ik schrik op uit mijn gedachten. In de binnenspiegel ontmoet ik Philips ogen.

‘Alles goed met pa?’ vraagt hij.

Ik kijk opzij. Er loopt een sliertje kwijl uit zijn mondhoek, dus ik vis een tissue uit de doos op de hoedenplank om het speeksel weg te vegen. Mijn vader maait machteloos in het rond, probeert mijn hand weg te slaan.

‘Sorry pap, het moest even. Gaat het?’

Hij legt zijn hoofd tegen het raampje en sluit zijn ogen.

Ik laat me tegen de rugleuning zakken en luister weer naar de vrouw op de radio. Ze beweert een managementfunctie te hebben laten schieten om haar pelgrimage te kunnen maken en herhaalt dat niet het doel, maar de weg ernaartoe belangrijk is.

‘Wat mooi onder woorden gebracht,’ zegt Susan.

Ik werp een blik op het profiel van mijn schoonzus. Achten-

dertig is ze, twee keer zo oud als ik, en niet te betrappen op enig sarcasme.

Oosterse wijsheden zijn niet aan mij besteed. Waarom zou je, als een zorgvuldig uitgekozen doel blijkbaar kan worden afgedaan als een bijzaak, de weg ernaartoe wél serieus nemen?

Susan draait zich naar ons om in de rijdersstoel. 'We komen al aardig in de buurt. Wat jij, pa?'

'Nee,' zegt mijn vader, terwijl hij aandachtig de bekerhouder tussen de voorstoelen bestudeert.

Philip tikt met een gitaarnagel tegen het zijraampje en zegt lachend: 'Kijk, Manonnetje, Gods wolkenfabriek.'

Hij doelt op het AVR-complex links van de snelweg, waar niet-herbruikbaar afval sinds jaar en dag wordt verbrand. Toen ik een kleuter was hadden mijn grote broers er lol in mij wijs te maken dat daar de wolken werden gemaakt.

Susan glimlacht naar me. Ik glimlach terug en bedenk voor de zoveelste keer dat ik ook thuis had kunnen blijven. Ik zou het hele huis voor mezelf hebben gehad. Zelfs de winkel had ik open kunnen houden, geroutineerd als ik ben te werken in onze antiekzaak, die balanceert op de rand van een faillissement. Maar helaas, thuisblijven is een luxe die ik me niet kon permitteren. Meer dan dertien jaar heeft mijn vader nu gezwegen over de avond dat mijn moeder aankondigde ons te verlaten, maar nu hij de controle over zijn brein kwijt is geraakt, vrees ik dat hij zijn mond voorbij zal praten. Als dat dreigt te gebeuren, zal ik hem moeten afleiden. Er is een grens aan wat een familie aankan.

'Eindelijk krijg ik dan dat mythische zomerhuis van jullie te zien,' kraait Susan. 'Nooit gedacht dat nog mee te maken.'

'Gewoon een huis aan een bosrand,' zegt Philip. 'Niks bijzonders.'

'Kan zijn,' zegt ze, 'maar het is een belangrijk deel van jul-

lie jeugd.' Met de buitenkant van haar wijsvinger streelt ze zijn nekhaar. Het ziet er misselijkmakend intiem uit en ik kijk snel de andere kant op. Ze had net zo goed haar hoofd naar zijn kruis kunnen brengen.

In de verte vliegt een V-vorm van ganzen naar het zuiden. Die laten zich niet belazeren door de temperatuur en de strakblauwe lucht.

Philip maakt vaart, haalt een vrachtwagen in en neemt de afslag Doetinchem-Enschede. Het is drukker dan de laatste keer dat ik hier met mijn vader reed, nu drie jaar geleden, ook op een zaterdag in de herfst. En ook toen was het de bedoeling er een week te blijven. Wat mislukte; we waren dezelfde dag alweer thuis.

Ik herinner me een nieuwsbericht over mysterieuze gaten in de grond, zogeheten sinkholes, die huizen en zelfs hele dorpen schijnen te verzwelgen. Het ene moment lig je in je bed, het volgende verdwijnt je in een zwart gat en suis je naar het middelpunt van de aarde. In het verleden is er veel grond weggehaald voor de steenfabriek in Groenlo, dus wie weet is er bij de leemputten ook iets dergelijks aan de hand en treffen we straks een krater aan op de plaats waar de bungalow heeft gestaan. Al zal dat wel vergeefse hoop zijn.

2

Mul zand, grasland en nog altijd een helblauwe lucht, met in de verte de leemputten. Philip rijdt met nog geen twintig kilometer per uur over het pad, om de stofwolken tot een minimum te beperken. Een meter of vierhonderd en dan, op een kruispunt van zandpaden, het zomerhuis, inmiddels achter een haag van hoog opgeschoten struikgewas. Op de achtergrond die eeuwi-

ge dennen. Een eenvoudig, stenen huis met een houten veranda, door mijn vader aangebouwd, twee weken voordat mijn moeder besloot ons te verlaten. Op het bordje boven de deur zijn de letters vervaagd. Mijn overgrootouders beseften kennelijk niet hoezeer ze de goden verzochten toen ze het huis 'Harmonie' doopten.

De muren zien er bleker uit dan in mijn herinnering; alg heeft zich op de onderste stenen vastgezet, evenals op het grindpaadje naar de schuur. Dan de schuur zelf, die halverwege de voortuin bijna helemaal schuilgaat onder de bruidssluier. Tot mijn opluchting blijkt het de spar te zijn die op de dakgoot terecht is gekomen, en niet de eik aan de zijkant.

Ook Philip herademt als hij de omgewaaide boom ziet, zij het om andere redenen. 'De schade valt zo te zien best mee,' zegt hij. 'Kwestie van dakgoot repareren.'

Mijn vader staart wezenloos naar de in kringetjes dansende muggen naast de schuur. Als de omgeving al herinneringen in hem losmaakt, is dat niet te merken. Misschien heb ik me voor niks zorgen gemaakt.

Philip manoeuvreert de auto rond de beukenhaag en trapt dan abrupt op de rem. 'Krijg nou wat,' roept hij uit. 'De auto van Ruud. Ik dacht dat hij pas overmorgen zou komen.' Hij parkeert zijn auto achter de patselige bak. We zijn nog niet uitgestapt of de tuindeuren zwaaien open en Ruud stapt het terras op. In een flodderig hawaiïhemd en combatshorts, zijn handen in zijn zakken, komt hij naar ons toe.

'Oktober,' zegt hij, triomfantelijk naar zijn kleren wijzend. 'Jammer dat het zo slecht is voor het milieu, anders zou ik zeggen: niks meer aan doen, dat broeikaseffect.' Hij omhelst Susan. Een veel te lange zoen krijgt ze, te dicht bij haar mond.

'Je bent geen steek veranderd,' zegt ze, zich losmakend. Wat vast niet slaat op zijn uiterlijk, want dat is wel degelijk veran-

derd. De laatste keer dat ik hem zag heb ik nauwelijks op hem gelet, maar nu valt het me op dat hij is aangekomen. Het staat hem niet slecht.

‘Wat heb je met je haar gedaan?’ vraag ik, wijzend op zijn glimmende krullen.

‘Dat, zusjelief, is mijn natuurlijke charme.’ Vluchtig zoent hij me op de wang. ‘We hebben elkaar een tijdje niet gesproken, maar zoals je vast wel weet had ik altijd al krullen.’

‘Ja, maar niet zo glimmend.’

‘Dat is olie,’ zegt hij met een lach. ‘Ik doe het regelmatig met een kapster, en krijg dan weleens iets terug. Deze keer in de vorm van een flesje olie, vandaar. Maar genoeg over mij. Ben je nou eindelijk uit dat suffe dorp weg?’ Er valt een stilte. Hij fronst. ‘Je bent toch wel geslaagd voor je eindexamen?’

‘Zoals je vast wel weet,’ imiteer ik zijn slepende intonatie, ‘ben ik weer gezakt. Oud nieuws, alweer een maand of vijf geleden.’

‘Wat?’ Hij lijkt er echt van op te kijken. ‘Eerst blijven zitten in de vierde en nou voor de tweede keer gezakt? En nu?’

‘Nu niks.’

‘Je doet toch wel iets? Herexamen? Werk?’

‘Gewoon, het hele jaar nog een keer. En ik help Susan in de zaak.’

Ruud schudt zijn hoofd. ‘Je moet daar weg, zusjelief.’ Dan zegt hij tegen Philip: ‘Ze moet daar weg, broertje. Maar hoe is het trouwens met jou, Stockhausen, ouwe componist, nog veel nootjes gekraakt de laatste tijd?’

‘Nee, alleen lesgegeven.’

Als altijd verbaas ik me erover dat ze even lang zijn. In zijn eentje lijkt Philip kleiner, waarschijnlijk omdat hij magerder is. Of lijken blonde mensen altijd kleiner dan bruinharige? Nee, het zit ’m in hun blik. Die van Philip is beschouwend, die van Ruud dwingend.

‘Ging je reis niet door?’ informeert Philip en Ruud trekt zijn wenkbrauwen op. ‘Je zou dit weekend toch in België zijn?’

Ruud haalt een verfrommeld pakje sigaretten tevoorschijn en steekt er eentje op. ‘Ik ben van gedachten veranderd. Het was tenslotte mijn idee de herfstvakantie met z’n allen hier door te brengen,’ zegt hij, een rookpluim uitblazend.

Dus het is waar, het is inderdaad Ruuds idee. Wat is hier het addertje onder het gras?

‘Dat is mooi,’ zegt Philip. ‘En je rookt dus weer, zie ik?’

‘Niet weer. Nog steeds.’

‘Je was toch gestopt?’

‘Rita en ik zijn uit elkaar,’ zegt Ruud. ‘Ik kan dat stoppen er nu even niet bij hebben.’

‘Wat? Jullie waren toch al uit elkaar?’

‘Nee, nee, het was weer aan.’

‘Net als je sigaret.’

‘Precies.’

‘Maar wat was dan dat België-verhaal?’ vraagt Philip.

‘Mwah, een of ander spermaproject van Creative Belgium,’ legt Ruud uit. ‘Organisatie van reclamejongens. Ach, dat moeten ze maar doen zonder mij. Als mijn familie me nodig heeft, gaat dat voor.’ Tegen Susan voegt hij eraan toe: ‘Ze riepen ontwerpers op om te doneren, om te voorkomen dat de creativiteit uitsterft. Logisch dus dat ze bij mij uitkomen. Wat staan jullie kritisch te staren? Het is een uitermate serieus project.’

‘Doneren?’ vraagt Susan. ‘Ik begrijp het niet. Uitsterven van creativiteit tegengaan door geld te doneren?’

Ruud grijnst. ‘Geen geld, schatje. Zoals ik al zei was het een eh... ander type project.’

Philip kijkt hem geërgerd aan en pas dan valt bij Susan het kwartje. Ze heft haar handen. ‘Oké, ik snap ’m, ander onderwerp.’ Ze draait zich om naar de auto, waar mijn vader is blijven

staan. ‘Zullen wij even wat koffers naar binnen brengen, pa?’ vraagt ze. Drie kinderen heeft hij en alleen de kouwe kant herinnert zich zijn bestaan.

Halfhartig steekt Ruud een hand naar hem op. ‘Ha, die pa.’ En dan verandert er iets. Even lijkt alles normaal. De verwarde man geeft plotseling een geslaagde imitatie van mijn vader en leunt met een elleboog op het dak van de auto, een peinzende uitdrukking op zijn gezicht.

Herkent hij het zomerhuis? Mijn hart slaat een slag over. Ik doe een paar stappen in zijn richting. ‘We zijn bij de leemputten, pap,’ zeg ik voorzichtig.

Hij schudt zijn hoofd alsof hij een insect verjaagt. Daarna focust hij op mijn gezicht en zie ik hoe zijn uitdrukking weer verjaagt. ‘We zijn bij de leemputten,’ herhaal ik.

Niets, alleen een lege blik. Het gevaar lijkt geweken.

3

‘Manon! Kom snel, je vader is onwel geworden!’

Het is nu zes weken geleden dat Susan me riep. Het ene moment was mijn vader in zijn antiekzaak nog met een klant in gesprek over Lalique-glas, een tel later lag hij achter de toonbank, met zijn hoofd op een zojuist binnengekomen jugendstillampenkop. Terwijl ik boven op kantoor de meest waardeloze printer ooit aan de praat probeerde te krijgen, was mijn vader in elkaar gezakt alsof hij met een knuppel in zijn knieholten was geslagen. Had Susan dat maar niet zo omschreven, want ik krijg dat beeld maar niet uit mijn hoofd.

Onwel. Het vriendelijkste woord dat er bestaat voor op sterven na dood. Niet mijn vader, dacht ik. Alsjeblieft niet mijn vader. Ik roffelde de trap af. Rende tussen de meubels door en

registreerde vanuit een ooghoek een verbouwde klant. Achter de toonbank de stem van Susan. Ze zat op haar knieën naast mijn vader en praatte opgewonden in haar mobieltje.

Daar lag hij, zijn ogen gesloten, en zijn bovenlichaam lag in een onnatuurlijke bocht, alsof iemand met geweld wat in zijn onderrug had gedrukt.

‘Papa?’ zei ik, en zonk naast hem neer. ‘Kun je me horen?’

Geen reactie.

‘Wat? Maakt het wat uit dat ik zijn schoondochter ben?’ riep Susan in de telefoon. ‘Stuur alstublieft een ambulance... Dat kan ik niet beoordelen, maar er is geen tijd te verliezen... In godsnaam, weet ik veel hoe oud hij is?’

‘Hij is zevenenzestig,’ zei ik.

‘Zevenenzestig,’ herhaalde ze. ‘Ja, ja, zijn dochter is er ook. En een klant... De Rijke Antiek en Curiosa, dat heb ik toch al gezegd? Dorpsstraat 2. Stuurt u nu alstublieft... O, dat is al gebeurd... Nee, niemand van ons weet iets van EHBO, alleen mijn schoonvader zelf, maar daar heeft hij nu niet veel aan.’

‘Papa,’ fluisterde ik opnieuw, en ik stak mijn handen uit naar zijn schouders.

‘Wat doe je?’ riep Susan, mijn bovenarm grijpend.

‘Ik wil hem wat gemakkelijker neerleggen.’

‘Niet aankomen. Als je hem beweegt, gaat er misschien iets fout. Dat hebben ze me net verteld.’ Ze luisterde weer naar de stem aan de telefoon. ‘Of hij nog ademt?’ herhaalde ze.

Ik bracht mijn oor tot op een paar centimeter van mijn vaders lippen. Verbeelde ik het me, of stond zijn mond scheef? En waarom, verdomme, had ik me niet ingeschreven voor een cursus reanimatie in het wijkcentrum? Met welke smoes had ik die dit jaar overgeslagen? O, ja, die werd gegeven op de avonden dat de serie *Message* werd uitgezonden. En dat terwijl ik die ook op Netflix had kunnen zien. Sorry pa, je bent maar zevenenzes-

tig geworden, maar ik weet nu wel waarom die chagrijnige detective zijn gezin in de steek liet na de moord op die prostituee.

Een spiegel, ik moest een spiegel vinden, om te zien of hij nog ademde. Ik griste een handspiegel uit een van de schappen. Het glas besloeg onmiddellijk, dus knikte ik naar Susan, die het doorgaf aan 112. We wachtten.

‘Waar in godsnaam blijft die ambulance?’ riep Susan getergd uit. ‘Amersfoort is nog geen vijf kilometer hiervandaan. Straks gaat hij nog dood, en dat alleen maar omdat...’ Toen klonk het geluid van de sirene.

Hoewel mijn vader en ik drie jaar geleden alle jassen van de kapstok hebben gehaald en meegenomen naar huis, hangt in het halletje nog dezelfde lucht van oude kleren. Spinrag langs de muren. Ook de kamer met het keukenblok achterin is hetzelfde, alleen de rookstoelen die nog van mijn grootouders zijn geweest, staan wat verder uit elkaar. Ruud, die dus gisteravond al is aangekomen, blijkt de grote oorfauteuil naar het raam te hebben gesleept.

We blijven even met zijn allen in de woonkamer staan en kijken gespannen naar mijn vader. Herkent hij iets? De kamer? Het uitzicht? Gaat daar een lichtje aan in die ogen? Welnee, maan ik mezelf tot kalmte, hij herkent zijn omgeving zoals een zak aardappelen de kelderplank.

Net als Philip de koffers weer wil oppakken, loopt mijn vader naar de keukenkastjes, trekt doelgericht de ebbenhouten knop uit het middelste deurtje, legt hem op zijn hand en staart ernaar. Philip en ik wisselen een blik. Toeval? Herinnert hij zich dat ik ’m er altijd uit trok om mee te spelen, en dat hij dan van mijn moeder op zijn lazer kreeg omdat hij dat ding nog steeds niet had vastgelijmd? Het moment duurt maar voort, als gehypnotiseerd blijft hij ernaar staren.

‘Weet je nog, pa,’ probeert Philip, ‘dat je hier altijd kookte? Dat je hier de groente uit je moestuin waste?’ Hij reageert niet.

‘Papa,’ zeg ik, en raak even zijn arm aan. Dat haalt hem uit zijn verdwazing, met een ruk komt zijn kin omhoog. Zijn toch al zo grote ogen achter zijn brillenglazen worden nog groter, terwijl hij afwerende gebaren maakt.

‘Ga weg,’ zegt hij met een van afschuw vertrokken gezicht. ‘Ga weg.’ En dan, hulpeloos: ‘Ik wil naar huis.’

Ruud pakt hem bij zijn elleboog en leidt hem naar de stoel bij het raam. ‘Kom, ouwe,’ sust hij, ‘dat is je eigen dochter. En dit is je huis. Ga eerst maar eens lekker zitten.’

‘Misschien is dat wel een idee,’ zeg ik. ‘Als pap zich hier niet lekker voelt, kan ik natuurlijk ook gewoon met hem naar huis gaan. Dan kan ook de winkel openblijven.’

‘Manon,’ zegt Ruud, ‘je moet niet zo snel opgeven. Laat hem even rustig wennen.’

4

We gaan naar boven en laten mijn vader achter in de oorfau-teuil. Philip en Susan lopen onmiddellijk door naar de grootste kamer, door mijn vader altijd ‘de masterbedroom’ genoemd. Maar dat was toen hij ondanks alle terugkerende ruzies nog gelukkig meende te zijn met mijn moeder en geen idee had dat ze ons echt in de steek wilde laten.

Verder zijn er nog twee pijpenlades, eentje met een eenpersoonsbed – mijn oude slaapkamer – en de andere met een stapelbed voor Ruud en Philip, sinds mijn geboorte. Vanwege de eeuwige strijd over wie onder moest en wie boven, had mijn moeder bedacht jaarlijks te wisselen. Het laatste jaar dat Ruud en Philip meegingen, Philip sliep toen onder, stortte het bo-

venste bed in en raakte Philips rechteringvinger bekneld. In het ziekenhuis werd de breuk op de foto voor een haartje aangezien – meestal gebeurt dat andersom – en werd hij weggestuurd. Vervolgens groeide de vinger krom, waar hij altijd last van heeft gehouden, vooral bij het gitaar spelen.

‘Zeg, even over de verdeling van de kamers,’ zegt Ruud, terwijl hij met over elkaar geslagen armen voor me blijft staan. ‘Ik heb die van jou gisteren al in beslag genomen, Manon, en ik denk dat ik daar maar blijf.’

Rechts van me zet Philip de koffers neer op het versleten vloerkleed in de masterbedroom.

Ik kijk Ruud aan. ‘Maar dan moet ik met pap in het stapelbed.’

‘Dat heb je snel uitgerekend.’

‘Nou, liever niet eigenlijk.’

Tot mijn verbazing knikt hij bedachtzaam en geeft dan toe. ‘Oké, dan haal ik mijn spullen daar wel weg. Of ik nou alleen op een kamer lig of met mijn ouwe vader die nergens sjoegie van heeft, dat maakt ook eigenlijk geen ruk uit.’ Hij opent de deur. De staalachtige geur van sigarettenrook slaat me tegemoet. Opgepropt beddengoed, een halflege whiskyfles en een asbak vol peuken. Op de stoel een stapel kleren. Alleen de tegen de schuine wand geplakte poster van K3 herinnert eraan dat dit ooit een meisjeskamer was.

‘Weet je het zeker?’ vraagt hij, en ik zeg: ‘Heel zeker.’ Ik loop naar binnen, gooi het raam open en trek de poster van de muur.

Ik haal de tas met eten voor het weekend uit de auto en als ik bij terugkeer in de keuken kom, hoor ik Ruud zeggen: ‘Ik heb een loonbedrijf gebeld. Ze komen vrijdag de boom weghalen.’

‘Vrijdag pas?’ vraagt Philip.

‘Mooi,’ zeg ik, ‘dan kunnen we nu naar huis en vrijdag terugkomen. Wat moeten we hier al die tijd?’

‘Vakantie vieren,’ antwoordt Ruud. ‘De boel een beetje opknappen. Het is je misschien niet opgevallen, maar er is hier nog wel meer te doen.’ Hij heeft zijn korte broek verwisseld voor een spijkerbroek en cowboylaarzen.

Ik haal mijn schouders op en zoek steun bij Philip, maar die is druk met het ontwarren van de verstofte touwtjes van de jaloezieën voor het keukenraam.

Groene stuifsnieuw komt me tegemoet als ik de meegebrachte etenswaren in de koelkast wil zetten. Van boven tot onder beschimmeld; hoestend en proestend gooi ik de deur meteen weer dicht. Dan opent Ruud met een uitdrukking van triomf een vierkant kastje op het aanrecht. Een minikoelkast, die ik had aangezien voor een kluis. Typisch Ruud om met zo’n raar ding op de proppen te komen.

‘Iedereen een biertje?’ vraagt hij geamuseerd.

Susan staat een van de stillezens van mijn moeder te bestuderen, van toen ze nog aquarelleerde in plaats van vreemdging. ‘Liever iets fris.’ En zonder haar blik van de drie pokdalige peren in de fruitschaal te halen, zegt ze: ‘Tjee, wat kon jullie moeder goed schilderen.’

‘Waarschijnlijk kan ze dat nog,’ zegt Philip. ‘Het is alleen de vraag of ze eraan toekomt in haar nieuwe leven.’

‘Ik heb alleen bier, Susan,’ zegt Ruud. ‘Sorry, het is maar een minikoelkast, hij is eigenlijk bestemd voor in de auto.’

‘Je bent hier toch al sinds gisteren?’ zeg ik. ‘Je had die koelkast best even kunnen schoonmaken.’

Terwijl Ruud twee beugels Grolsch opent en er eentje overhandigt aan Philip, zegt hij: ‘O ja? Iedereen weet toch dat een koelkastdeur open moet blijven als je voor langere tijd weggaat? Zelf je eigen rotzooi opruimen dus.’ Hij draait zich om naar de kraan. ‘Dames, een glaasje water dan maar?’

Philip kucht. ‘De laatste keer dat Manon en pa hier waren was

niet zo'n succes,' neemt hij het voor me op. 'Echt, als je wist hoe moeilijk hij het toen had... Dan is een koelkastdeur wel het laatste waar je aan denkt. Manon, heb je Ruud eigenlijk ooit verteld hoe zwaar pa het toen had?'

Ik haal mijn schouders op. 'Nee. Wanneer had dat gemoeten dan? We zien elkaar nooit.'

'Weet je wat ik trouwens vreemd vind?' zegt Philip. 'Die veranda.' Hij gebaart met zijn duim naar buiten.

'Wat is daar vreemd aan?' vraagt Ruud.

'Die is er toch dat laatste jaar pas aangebouwd? Pa ging zo'n beetje ieder vrij weekend hiernaartoe om dat ding voor de zomervakantie af te hebben.' Philip spreidt zijn handen. 'Kom op nou, Ruud, kijk niet zo glazig.'

Ruud krabt aan een korstje op zijn arm. 'Waar wil je naartoe?'

'Denk na. Jarenlang heeft ma hem de kop gek gezeurd om die veranda, en dan is die droom eindelijk gerealiseerd, en besluit ze haar oude leven de rug toe te keren. Lijkt jou dat logisch?'

Ruud maakt een wegwijsgebbaar. 'Vrouwen.'

'Volgens mij,' zegt Susan, 'kan een veranda een slecht huwelijk niet redden. Waarmee ik geen oordeel wil vellen over hun huwelijk, want ik heb Lydia niet gekend.'

'Misschien viel die kloteveranda uiteindelijk tegen,' zeg ik. 'Had ze liever een ander model gewild of zo.'

Een droog kuchje klinkt op uit de kamer. Susan draait zich om en kijkt verwijtend van ons naar mijn vader en dan weer naar ons. Gemaakt vrolijk zegt ze: 'Ik wil de tuin graag zien.' Ze loopt naar de fauteuil bij het raam en steekt haar hand uit naar mijn vader. In een reflex grijpt hij haar vingers en laat zich over-eind helpen.

'Kom, we gaan naar buiten,' zegt ze, 'waar de vogeltjes fluiten.'

PHILIP

5

Mijn broer belde terwijl ik bezig was met een brief aan een leerling die een betaalachterstand had. Ik worstelde met de afronding. 'Anders ben ik helaas genoodzaakt een incassobureau in te schakelen' combineert nogal beroerd met 'Hartelijke groeten' en 'Hopelijk tot na de herfstvakantie.'

Hoewel ik Ruud vijf weken daarvoor voor het laatst had gezien aan het ziekenhuisbed van onze vader stak hij meteen van wal. 'Ik heb een idee,' zei hij. 'We gaan in de herfstvakantie naar de Achterhoek. Naar het zomerhuis.'

'Sorry?'

'Volgende week, in de herfstvakantie,' zei hij. 'Ik neem aan dat je dan vrij bent? Of gaan die lessen van je gewoon door?'

'Nee. Ik heb alleen een paar inhaallessen. Maar waarom wil je daar in vredesnaam naartoe?'

'Ik moest er laatst in de buurt zijn en toen ben ik erlangs gereden. Er is een boom omgewaaid, die op het dak van de schuur terecht is gekomen. Misschien moeten we de zaak daar sowieso een beetje opknappen.'

'O.' Ik staaarde naar mijn brief op het scherm. 'Wie bedoel je met "we"?''

'Jij, je beeldschone vrouw, ons kleine zusje en ik. En pa.'

‘Pa? Waarom? Wat heeft die man daaraan? Hij is er in geen jaren meer geweest. Zie je hem voor je, daar in dat verwaarloosde hok?’

‘Wie weet,’ zei Ruud, ‘doet het hem goed. Gaat het licht weer aan.’

‘Misschien heb jij nu even last van je geheugen, maar de neuroloog was heel duidelijk. De schade is permanent. Geen weg terug.’

‘Zo’n neuroloog heeft makkelijk praten. Als het om zijn eigen ouwe ging, zou hij alles uit de kast trekken, net als wij,’ zei mijn broer, die voor zover ik wist mijn vader ruim twee jaar geleden voor het laatst had gezien, afgezien van dat ziekenhuisbezoek.

‘Ja, ik weet wat je denkt,’ haalde hij me de wind uit de zeilen voordat ik ze überhaupt kon hijsen. ‘Ik heb me nooit veel aan hem gelegen laten liggen. Maar ik heb nagedacht. Straks gaat hij de pijp uit zonder dat ik hem echt heb gekend. Dit zou wel eens de laatste kans kunnen zijn. En jij vindt toch ook dat we alles moeten doen wat in ons vermogen ligt?’

Ik zei dat het volgens mij geen nut had, waarop hij zei: ‘Philip. Luister.’

Dus ik luisterde, zoals ik altijd luister als mijn grote broer de moeite neemt mijn naam voluit te noemen. Aan de holle akoestiek te horen zat hij op zijn reclamebureau, aan die glimmend gelakte bar waar met collega’s gebrainstormd werd over campagnes.

‘Oude en demente mensen leven in het verleden,’ zei hij. ‘Wat ze daarnet hebben gegeten of wie er bij ze op bezoek is geweest, dat is allemaal foetsie met één vingerknip. Mij hoeft je daar niks over te vertellen, we hebben hier pas een spotje gemaakt voor een fabrikant die dwaalbeveiliging voor ouderen op de markt brengt. Was gisteren nog op televisie. Gezien toevallig?’ En hij draafde door over oudjes voor wie geen plek is in de tehuizen,

haperende kortetermijngeheugens en het nut van het tot leven brengen van het verleden. Alsof hem dat alles geïnteresseerd had als hij geen reclame had moeten maken voor dwaalbeveiliging.

‘Dus,’ zei hij, ‘er zou ineens iets terug kunnen komen als pa in de Achterhoek is, snap je? Het zomerhuis is al meer dan zestig jaar in de familie. Pa heeft daar een geschiedenis, hij kwam er als kleuter al. En met een beetje geluk... komt die geschiedenis weer boven. En daarbij, we kunnen hem moeilijk alleen thuis laten als wij met z’n allen daar een weekje gaan zitten. Toch?’

Een empathische Ruud. De wonderen waren de wereld nog niet uit. Of lag er soms een schat begraven in de tuin?

‘Om te beginnen,’ zei ik, ‘kun je de gevolgen van een herseninfarct niet op één hoop gooien met dementie of alzheimer. En mochten er toch herinneringen bovenkomen, dan zouden dat ook minder prettige kunnen zijn. Heb je daaraan gedacht?’

‘Vanwege ma, bedoel je.’

‘Precies,’ zei ik. Ik vroeg me af of Ruud onze moeder eigenlijk op de hoogte had gebracht van de toestand van haar ex. Maar waarom zou een vrouw die geen belangstelling meer had voor haar man en kinderen – althans voor twee van de drie – van gedachten veranderen vanwege een ernstige ziekte? En mocht dat al gebeuren, moest je dat dan willen?

Ruud snoof. ‘Dus pa mag niet worden herinnerd aan zijn vrouw? Luister, Flipje, daarover verschillen wij van mening. Liever een nare herinnering dan geen herinnering. Probeer je in hem te verplaatsen.’

Ruud die mij vertelde dat ik me in mijn vader moest verplaatsen, meer dan honderdtachtig graden kon de wereld toch niet op zijn kop? Toch besloot ik na te denken over zijn voorstel. Fysiek was het allemaal te overzien met mijn vader; zijn rechterarm functioneerde slecht en zijn mond stond iets scheef, maar

hij kon nog praten. Het punt was alleen dat wat hij te zeggen had geen hout meer sneed. Nou ja, soms zat er tussen de woorden een zin met enige samenhang, maar ik was – in tegenstelling tot Susan – gestopt die zinnen te beschouwen als parels die met grote precisie uit de brij onzin gevist moesten worden om ze vervolgens tot op het bot te analyseren. Zou het niet juist getuigen van wreedheid om een man met hersenbeschadiging uitgerekend met de plek te confronteren waar zijn huwelijk schipbreuk had geleden?

Ik stond op en liep naar het raam. Buiten gingen de lantaarns aan, het puntje van het dak van mijn vaders antiekzaak met de bovenwoning was net te zien. Als altijd had ik met Manon te doen bij het zien van het verlichte raampje. Hoewel Susan en ik regelmatig bijsprongen, moest mijn zusje het daar toch meestal maar in haar eentje zien te stellen met die ouwe.

‘Nou?’ drong Ruud aan.

‘Ik wil erover nadenken,’ zei ik. ‘Wie weet wat je bij hem losmaakt met zo’n actie. Nu is het allemaal nog redelijk hanteerbaar.’

‘Hanteerbaar voor jou, bedoel je?’

‘Voor ons én voor hem.’

‘Ja, hoor eens, ik bedoel het niet beledigend, het was een open vraag.’

‘Jij zit lekker comfortabel ver weg, Ruud, maar wij zorgen dagelijks voor hem. Jij stapt na die week in het zomerhuis weer in die dikke BMW van je en hoeft geen seconde meer na te denken over de eventuele gevolgen.’

‘Aston Martin DB 11.’ Ruud zuchtte. ‘Dus ik mag geen ideeën opperen omdat ik niet bij jullie om de hoek woon en geen mantelzorger ben?’

‘Natuurlijk wel. Het is alleen... Ach, laat ook maar.’ Een jongen in een overall fietste voorbij, het geluid van zijn aanlopende kettingkast was hoorbaar tot hij de hoek omsloeg.

‘Even terug naar mijn originele punt dan,’ zei mijn broer. ‘Het gaat niet alleen om pa, het gaat ook om het huis. Er moet dus het nodige herstelwerk worden gedaan en intussen kunnen we op ons gemak inventariseren wat er moet gebeuren, mocht hij naar betere oorden vertrekken. Ik bedoel, verkopen we dan de zoi of houden we het in de familie? We zouden alvast wat vooronderzoek kunnen doen bij makelaars in de regio.’

Daar kwam de aap uit de mouw. Natuurlijk, hij wilde doodgewoon een voorschot nemen op de erfenis. Nu kon ik hem weer volgen en op de een of andere manier luchtte dat me op.

‘En dan nog iets,’ ging hij verder. ‘Ben jij niet nieuwsgierig naar wat er van Victoria is geworden?’

Ik staarde naar mijn spiegelbeeld in het raam. ‘Wat? Wie?’
‘Victoria.’

‘O ja,’ zei ik flauwtjes. ‘Victoria. Haar naam deed ergens een bel rinkelen, maar ik wist niet meteen...’

Hij grinnikte. ‘Een bel rinkelen? Volgens mij hoorde ik daar de complete Big Ben uit de klokkentoren donderen.’

‘Het is alweer meer dan vijftien jaar geleden.’

‘Zou ze nog in dat huisje aan die bosrand wonen?’ peinsde hij hardop. ‘God, wat een eind fietsen was dat, zeg, eerst over die lange, saaie weg...’

‘De Dankbaarheidsdijk.’

Hij grinnikte. ‘Die zo heette...’

‘...omdat je dankbaar was als je hem eindelijk tot het einde had uitgefietst,’ vulde ik aan en we schoten allebei in de lach, een zeldzaam moment van broederlijke saamhorigheid.

‘Ze zal inmiddels wel verhuisd zijn,’ zei Ruud. ‘Ik mag tenminste hopen dat ze niet meer bij haar ouders woont. Weet je nog hoe ze van de ene zomer op de andere veranderd was van een schoffie in een kalendermodel?’

Ja, en of ik dat nog wist. En wat me ook nog haarscherp voor

de geest stond, was dat Ruud van de ene op de andere zomer mijn concurrent werd.

‘Verder nog iets?’ zei ik. ‘Ik ben namelijk met de administratie bezig en...’

‘Oké. Maar beloof me dat je erover nadenkt. Overleg het met Susan.’

‘Ik beloof het,’ zei ik. Lange tijd staarde ik naar de screensaver op mijn computer, zes gitaarsnaren die als parallelle lijnen in een blauwe verte verdwenen. Daarna typte ik de aanmaning voor mijn leerling en verzond hem in één moeite door. ‘Met de hartelijke groeten en hopelijk tot na de herfstvakantie.’

6

Susan kwam die avond even voor tien thuis. Schoenen die met een bonk in de kast in de bijkeuken belandden. Aan hoe dat gaat kan ik meestal horen hoe moe ze is. Op de schaal van vermoeidheid schatte ik nu een acht; waarschijnlijk was er weer geen hond in de winkel geweest.

Toen ze even later op kousenvoeten de kamer binnenkwam, wierp ze eerst haar schoudertas af, kuste me vervolgens woordeeloos op mijn mond en leunde even tegen me aan. Ik drukte mijn neus in haar kleren. De bekende geur van stof en kasten die te lang leeg hebben gestaan. De geur van De Rijke Antiek en Curiosa, ‘voor alles waarnaar u heimwee hebt’. Misschien moesten we Ruud vragen om een betere slogan.

‘Moe?’ vroeg ik, en schoof het stuk dat ik in opdracht van een cello-ensemble schreef aan de kant. Uren had ik gedaan over vier maten. Misschien moest ik mijn vaste werkwijze loslaten, kon ik beter improviserend op de gitaar het begin schrijven en niet alles uit het hoofd willen doen. Dat werkt namelijk alleen

als je in staat bent datzelfde hoofd leeg te maken.

‘Uitgeput,’ antwoordde Susan. ‘Je vader had een dwarse bui toen hij uit de dagopvang terugkwam. Hij wilde niet eten en daarna wilde hij niet naar bed.’

‘Manon was toch aan de beurt om hem te helpen?’

‘Manon had een afspraak.’ Ze plofte op de bank.

‘Ja, én?’

‘Ze is negentien. Het is al erg genoeg dat ze met haar vader in die sombere kamers boven de winkel woont, gun haar toch een uitje.’

‘Ik heb geen vertrouwen in die uitjes van haar. De figuren met wie ze afspreekt. Ze moet zich op school concentreren. Ze moet...’

‘Ja,’ onderbrak Susan me, ‘ik weet wat ze allemaal moet van jou.’ Ze klopte op de zitting naast haar. ‘Kom.’ Ik ging naast haar zitten en trok haar tegen me aan. Ze strekte haar benen, legde haar hoofd op mijn schoot en vroeg: ‘Hoe gaat het met je muziekstuk?’

‘Vier maten in twee uur.’

‘Klinkt als een record.’

‘Ja, een negatief record.’

‘Het is ook een negatief stuk,’ zei ze. ‘Waarom willen musici in hemelsnaam een stuk spelen dat een kernoorlog als onderwerp heeft?’

‘Het is juist optimistisch,’ antwoordde ik. ‘Die kernoorlog moet je zien als een reset. Alles wat we hier de afgelopen decennia hebben verkloot op aarde is met één keer knippen met de ogen weg, en nu is er ruimte voor nieuw leven. Dat schept mogelijkheden. Misschien wel te veel mogelijkheden, want het schiet niet op. Ik voel me als een kind bij een berg speelgoed, ik kan niet kiezen.’ Ik zuchtte. ‘Misschien lijd ik aan een *composer’s block*.’

Ze keek naar me op, streelde met de rug van haar hand mijn kin. Ze had kringen onder haar ogen, wat gek genoeg weinig afdeed aan haar schoonheid. Vermoeidheid staat haar eigenlijk best goed, bedacht ik.

‘Weet je wat het is?’ zei ze. ‘De tijd kruipt als er geen klanten komen, die leegte is verschrikkelijk. En zonder je vader lijkt de winkel ineens zo groot en donker.’

‘Dan doe je toch wat meer lampen aan?’ zei ik. ‘Die energie-bezuiniging van hem slaat nergens op; besparing op de elektriciteitsnota, maar je stoot je klanten ermee af. Wie heeft nou zin om een filiaal van Dracula binnen te gaan?’

‘Overdrijven is ook een vak,’ zei ze lachend. ‘Maar misschien heb je gelijk. Het is sentimenteel van me, maar ik probeer alles zo te houden als het was, voor het geval je vader... geneest.’

Ik wond een streng van haar lange blonde haar om mijn vinger. ‘Suus, je weet toch dat...’

‘Jaja, ik weet ook wel wat de neuroloog heeft gezegd, maar ik blijf hopen op een wonder.’ Haar mond bewoog, alsof ze kauwde op iets taais, toen barstte ze in tranen uit. ‘Ik mis hem zo verschrikkelijk! Ik kan echt niet zonder je vader.’

Ik ben nog weleens geneigd het te vergeten, maar mijn vader is voor Susan meer dan een schoonvader. Wat ze onder andere delen – of deelden – is een voor mij onbegrijpelijke fascinatie voor verbleekt porselein en Louis XIV-prullaria. Ze is als een dochter voor hem.

‘God, wat ben ik aan vakantie toe,’ snikte Susan. Toen nam ik een beslissing waar ik vast veel spijt van ging krijgen. ‘Wilde je niet altijd al een keer het zomerhuis in de Achterhoek zien?’